

Mennta- og barnamálaráðuneytið

Reykjavík, 7. ágúst 2025
Tilvísun: 2025071664/K.J.

Efni: Umsögn um áform um breytingu á ýmsum lögum (gagnagrunnur nemendaupplýsinga)

1.

Persónuvernd vísar til áforma mennta- og barnamálaráðuneytisins frá 11. júlí 2025 um breytingu á ýmsum lögum í því skyni að koma á fót gagnagrunni nemendaupplýsinga (mál nr. S-125/2025 í samráðsgátt stjórnvalda).

Markmið með áformuðu frumvarpi er sagt vera að laga lagaumhverfi að uppbyggingu gagnagrunns sem heldur miðlægt utan um skráningu upplýsinga um nemendur í leik-, grunn- og framhaldsskólum. Gagnagrunninum muni vera ætlað að halda utan um upplýsingar með samræmdum og kerfisbundnum hætti sem hægt verði að hagnýta þvert á kerfi, stofnanir og stjórnsýslustig. Gögnin verði hægt að nýta með markvissum hætti í þágu gæða skólastarfs, bættrar stefnumótunar, forgangsroðunar stjórnvalda og þjónustu í þágu barna og ungmenna.

Samkvæmt áformunum er úrlausnarefnið að aðlaga og styrkja lagaumhverfi vegna uppbyggingar gagnagrunns sem heldur miðlægt utan um skráningu upplýsinga um nemendur í leik-, grunn- og framhaldsskólum, þ. á m. að styrkja heimildir til vinnslu og skráningu viðkvæmra persónuupplýsinga, með það að markmiði að tryggja heildstæða yfirsýn yfir stöðu menntakerfisins alls og stöðu barna eða stöðu einstaka barns.

Þá kemur fram að skortur sé á samræmdri skráningu gagna tengdum hagsmunum barna og ungmenna vegna þjónustu ríkis og sveitarfélaga. Upplýsingar um skólavist, flutning milli skóla og sveitarfélaga, námsframvindu samkvæmt Matsferli, ástundun, sérþarfir barna, greiningar og stuðning sem nemendur njóti séu ekki aðgengilegar á einum stað.

2.

Viðkvæmar persónuupplýsingar

Ekki verður annað ráðið af áformunum en að með lagasetningunni sé fyrirhugað að skapa grundvöll fyrir því að vinna upplýsingar um heilsufar og aðrar viðkvæmar upplýsingar, sbr. 3. tölul. 3. gr. laga nr. 90/2018 og 1. mgr. 9. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679. Skal tekið fram að vinnsla slíkra persónuupplýsinga þarf að falla undir eitthvert af viðbótarskilyrðum 11. gr. laganna og 9. gr. reglugerðarinnar fyrir slíkri vinnslu, auk þess að fullnægja kröfum um vinnsluheimild samkvæmt 9. gr. laganna, sbr. 6. gr. reglugerðarinnar.



3.

Mat á áhrifum á persónuvernd

Persónuvernd bendir á að ef líklegt er að tiltekin tegund vinnslu persónuupplýsinga geti haft í för með sér mikla áhættu fyrir réttindi og frelsi einstaklinga, einkum þar sem beitt er nýrri tækni og með hliðsjón af eðli, umfangi, samhengi og tilgangi vinnslunnar, skal ábyrgðaraðili láta fara fram mat á áhrifum fyrirhugaðra vinnsluáðgerða á vernd persónuupplýsinga áður en vinnslan hefst samkvæmt nánari fyrirætlun 35. gr. reglugerðar (ESB) nr. 2016/679. Í b-lið 3. mgr. 35. gr. reglugerðarinnar segir að þess skuli einkum krafist að fram fari mat á áhrifum á persónuvernd þegar um er að ræða umfangsmikla vinnslu viðkvæmra persónuupplýsinga, en eins og að ofan greinir er fyrirhugað að slík vinnsla fari fram, sbr. b-lið 3. tölul. 1. mgr. 3. gr. laga nr. 90/2018.

Loks segir í 10. mgr. 35. gr. reglugerðarinnar að *ef vinnsla fari fram á grundvelli lagabeimildar, þar sem mat á áhrifum lagasetningar á persónuvernd einstaklinganna hafi þegar farið fram, sé ekki nauðsynlegt að matið sé endurtekið.*

Samkvæmt þessu telur Persónuvernd æskilegt að framkvæmt verði mat á áhrifum á persónuvernd áður en frumvarp er lagt fram á Alþingi á grundvelli áformanna. Forsendur matsins og niðurstöður þess ættu þá jafnframt að koma fram í lögskýringargögnum.

4.

Öryggi persónuupplýsinga

Persónuvernd vekur athygli á því að verði lög sett á grundvelli áformanna er mjög brýnt að tryggt verði að öryggi við vinnslu persónuupplýsinga verði með fullnægjandi hætti og að öllu leyti í samræmi við þær kröfur sem gerðar eru í lögum nr. 90/2018 og reglugerð (ESB) 2016/679, sbr. einkum 27. gr. laganna og 32.-34. gr. reglugerðarinnar. Nauðsynlegt er að öryggið sé tryggt frá fyrsta degi, þ.e. frá gildistöku laganna. Er í því sambandi meðal annars til þess að líta að um er að ræða vinnslu persónuupplýsinga sem í mörgum tilvikum geta talist mjög viðkvæmar, auk þess sem þær varða börn, en persónuupplýsingar barna njóta sérstakrar verndar samkvæmt ákvæðum laga nr. 90/2018 og reglugerðar (ESB) 2016/679. Mikilvægt er að notast verði við öruggar tæknilausnir við vinnsluna.

Í þessu sambandi vill Persónuvernd benda á mikilvægi þess að tryggt sé að aðlögunartími fram að gildistöku laganna sé nægjanlegur þannig að hæfilegt svigrúm gefist til að útfæra öruggar stafrænar lausnir fyrir gildistökuna. Þá minnir Persónuvernd á mikilvægi þess að við útfærslu gagnagrunns og stafrænna lausna verði hugað vel að áhættumati og öryggisprófunum og að mat á áhrifum á persónuvernd verði uppfært eftir framvindu þróunarinnar. Sérstaklega er mikilvægt að huga að og skilgreina hvernig aðgangsstýringu að fyrrgreindum gagnagrunni og stafrænum lausnum verði háttað.

5.

Högun kerfisins

Persónuvernd bendir á að til að tryggja öryggi og lágmörkun persónuupplýsinga mætti huga að högun kerfisins, þ.e. því hvort heppilegt væri að hafa það miðlægt að öllu leyti eða hvort tilefni gefist til að færa upplýsingar í dreifða gagnagrunna. Í því samhengi væri til að mynda hægt að líta til fyrirkomulags við skráningu upplýsinga innan heilbrigðiskerfisins þar sem landlæknir starfrækir gagnagátt (Hekla) sem notuð er til að tengja saman einstaka aðila innan heilbrigðiskerfisins þannig að þeir geti nálgast upplýsingar hver hjá öðrum. Fyrirkomulag sem þetta gæti verið til þess fallið að draga úr áhættu vegna netárása þar sem þær næðu síður til upplýsingakerfisins í heild sinni heldur fremur einstakra kerfishluta.



Þá bendir Persónuvernd á að tryggja þurfi að kerfinu sé hagað þannig að einstaklingar geti nýtt réttindi sín vegna vinnslu persónuupplýsinga, sbr. III. kafla laga nr. 90/2018 og III. kafla reglugerðar (ESB) 2016/679.

Ekki eru að öðru leyti gerðar athugasemdir við áformin en Persónuvernd mun eftir atvikum gera ítarlegri athugasemdir síðar, gefist tilefni til.

Verði frekari umsagnar óskað um einstök atriði verður hún fúslega veitt.

F.h. Persónuverndar,

Helga S. Þórhallsdóttir

Helga Sigríður Þórhallsdóttir

Konráð Jónsson

Konráð Jónsson